

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА РАМКА ОТ МСФО (IFRS)

КАКЪВ БИ БИЛ ПОДХОДЯЩИЯТ НАЦИОНАЛЕН КОНВЕРГЕНТЕН МОДЕЛ?

КАКВА БИ БИЛА РОЛЯТА НА ОДИТОРА?

Жак Потдевен

Бивш вицепрезидент и президент на FEE, член на бюрото на IFAC

Ключови думи:

IFRS – Международни стандарти за финансово отчитане;

IVSC – Съвет за международни стандарти за оценяване;

Impairment tests – тест за обезценка;

Due process – стандартна процедура за оценяване;

Mark to market – процес, при който отворените позиции във финансови инструменти се преоценяват всекидневно по цени на затваряне, за да се определи текущата печалба или загуба;

Benchmarking – специфичен подход при коригиране на стойностите на база на пазарен анализ.

Резюме:

В статията са маркирани основни проблеми пред професиите на счетоводители и независими финансови одитори във връзка с прилагането на IFRS и ISA. Обръща се внимание върху необходимостта от конвергиране на IFRS съгласно националните особености. Разглеждат се и някои проблеми на оценяването.

Въведение

Нашата дейност почива на основа от стандарти – счетоводните и одитните стандарти – превърнали се днес вече в международни стандарти.

Повечето държави ги прилагат било директно, било след като ги интегрират в собствената си база от стандарти, така че съществуват голям брой страни, в които професионалните счетоводни и одитни стандарти съответстват или отговарят в доста голяма степен на възприетите от Международната федерация на счетоводителите (МФС, IFAC) и Международният борд за счетоводни стандарти (IASB).

Счетоводни стандарти (IFRS)

Разбира се, одитните стандарти са разработени на основата на счетоводните стандарти.

По дефиниция това са национални и международни стандарти.

- **национални**, защото в много страни счетоводството служи и за изготвянето на данъчните декларации и събирането на данъците. Откъдето е и

специфичният интерес към „счетоводната материя“. По принцип така наречените Национални счетоводни стандарти са конвергиран вариант на МСФО.

- международни, защото консолидираните финансови отчети във всички държави вече се позовават на стандартите МСФО, макар и индивидуалните отчети да конвергират в различна степен с тях.

Европа направи задължително прилагането на МСФО по отношение на консолидираните финансови отчети и ние констатираме, че отделни европейски държави са ги възприели като задължителни и за индивидуалните отчети на т.н. условно „големи предприятия“.

В една глобализирана икономика системите за сравнение са възможни само ако наистина съществува и глобализирана рамка от стандарти в областта на счетоводството.

Няма значение дали става въпрос за одитни стандарти за изпълнение на нашите задачи или за счетоводни стандарти, мерило за дейността на предприятията.

Какви са специфичните проблематики за счетоводителите и одиторите по закон, които в отделните страни – както и във Франция – наричаме експерт-счетоводители и независими финансови одитори.

Възможни опции

В продължение на много години счетоводителите и одиторите бяха свикнали да работят с отчети, разработени на базата на историческата стойност, а прилагането на МСФО може да накара предприятията да избират измежду известен брой възможности, естествено, под надзора на одитора.

Именно върху този избор и проверките, които следва да се правят, трябва да поработят специалистите в момента с оглед и на глобализацията на икономиката.

Във връзка с това ще дадем няколко примера:

1. Имоти на предприятието

а) Имоти, свързани с дейността:

Те могат да бъдат оценени по историческа стойност или да бъдат подложени на преоценка.

Преоценката е малко сложна, тя се състои в преизчисление на брутната стойност, както и на амортизациите.

От друга страна, преоценката трябва да бъде придружена от цялостна преоценка на материалните и нематериални дълготрайни активи, с изключение на дълготрайните финансови активи.

Нетното въздействие между преоценката на брутните стойности и преизчислението на амортизациите се отразява на нетната стойност.

б) **Инвестиционни имоти**

Това могат да бъдат имоти с инвестиционен характер, които също да бъдат оценени по историческа стойност или по справедлива стойност.

Отклоненията в това отношение, били те с положителен или отрицателен знак, се отразяват в резултата.

Що се отнася до финансовите инструменти, обхватът на операциите там е основно намален и е редно да правим разлика между инструменти със и без спекулативен характер.

Последният също може да бъде преоценен, но в случая това трябва да стане по справедлива стойност.

Справедливата стойност е резултат от анализа на пазара.

Отклоненията, били те с положителен или отрицателен знак, се отразяват в резултата.

2. **Финансови инструменти**

а) Спекулативни инструменти:

Те следва да се оценяват по правилото *mark-to-market*, с пряко въздействие върху отчета за приходите и разходите.

б) Неспекулативни инструменти:

Независимо дали става въпрос за дългосрочни инвестиции (инвестиции в облигации или инструменти за хеджиране), те могат да се оценят по историческа стойност или по справедлива стойност.

Отклоненията директно се отчитат в собствения капитал.

Въпросът за справедливата стойност винаги е сложен.

Когато става въпрос за котиран инструмент, нещата са лесни, защото пазарът ни дава оценка и, тъй като друга липсва, е редно да направим актуализация на финансовите потоци, да се опрем на последните сделки и да направим *bench marking* на стойностите.

Бенчмаркингът като подход се води началото си от началото на 60-те години на миналия век. По това време много японски специалисти обикалят Европа и САЩ, за да събират информация от тамошните компании в областта на производството, за да могат да го прилагат в собствената си страна. Освен технологичните процеси обаче, японците са се вглеждали внимателно и в мениджърските подходи. Така, с течение на времето те са се сдобили с най-доброто ноу-хау както в производството, така и в управлението на компаниите. За първи път „бенчмаркинг“ се появява като термин в края на 70-те години на миналия век, когато компанията Xerox сравнила своите подходи на работа и управление с тези в Япония.

С термина „бенчмаркинг“, се обозначава един от инструментите за усъвършенстване на дейността на компаниите. Названието на метода произхожда от английските думи „bench“ (ниво, височина) и „mark“ (маркер) и се трактува различно - „опорен маркер“, „еталонно сравнение“ и др. Това е метод за непрекъснато

усъвършенстване на дейности от всякакъв вид и ниво чрез сравнение с еталон. При това еталонът не остава постоянен. Той съответства на измененията на външните и вътрешните условия – промяна на икономическата обстановка в страната, промяна на бизнес климата, промяна на състоянието на компанията или промяна на основната дейност на компанията и др.

Освен това бенчмаркингът може да се определи и като процес на сравняване на разходи, качество, период от време или ресурси между организации и компании.

Бенчмаркингът е от основно значение за правилното управление на една офис сграда, бизнес парк или болнично заведение. Представете си че имате собствен отдел за фасилити мениджмънт, които в продължение на дълги години е управлявал добре сградата. Но в един момент идва финансовата криза, и се оказва че разходите за ФМ дейностите трябва да бъдат намалени. Прави се одит на дейността на ФМ отдела и се виждат разходите, които те са правили през последните няколко години – за охрана, за почистване, за озеленяване, за техническа поддръжка и др. И тук идва логичният въпрос – тези разходи много ли са, малко ли са, може ли да се оптимизират процесите така, че да се намалят разходите? Бенчмаркингът дава отговорите на тези въпроси – чрез едно лесно и просто сравняване на годишните разходи на вашата сграда и тази на някои ваш конкурент, или дори на друга ваша сграда може да даде отговора. Естествено, много е важно да се сравняват сравними неща. Няма как да се сравняват разходите за почистване на една болница с разходите за почистване на една офис сграда. Бенчмаркингът ще ви даде отговора на въпроса, дали вашите разходи са под или над средните разходи за тази дейност на сходни по големина и начин на експлоатация сгради.

Бенчмаркингът трябва да стане един цикличен процес в компанията, който да съдържа следните стъпки:

Едно от най-трудните неща при бенчмаркинга е събирането на данните. Компаниите, които извършват такива услуги изискват от всички участници в изследването да дадат еднакви данни, за да могат да бъдат сравнени възможно най-точно. Това означава, че ако решите да участвате в такова изследване трябва да сте готови да дадете всички данни, които се изискват.

След публикуването на данните от бенчмаркинг изследването, резултатите от него трябва много внимателно да бъдат изследвани и анализирани. Трябва да разберете причините, поради които вашето представяне е под или над средното за изследването. Ако те са над средното ниво, т.е. вашите разходи например за почистване на сградата са по-високи, трябва да намерите причината за това и да вземете съответните мерки. Ако пък разходите ви са по-ниски, можете да използвате това като конкурентно предимство.

3. Търговска репутация

По отношение на търговската репутация, когато става въпрос за нематериални активи и дори ако активите са пресметнати по историческа стойност, специалистите трябва всяка година да правят тест за обезценка (*impairment test*), за да проверяват вписаните в счетоводния баланс стойности.

4. Балансови задължения

И за да приключим с този кратък преглед, извън счетоводството в тесния смисъл на думата, всичко, което се отнася до балансовите задължения, придобива още по-голямо значение в референтната рамка на МСФО. Тези задължения следва да се оценяват по справедлива стойност, независимо дали става въпрос за задължения от социален характер или за задължения, свързани с опазването на околната среда (дейности по възстановяване на замърсени обекти).

Смяната на референтната счетоводна рамка изисква по правило една преходна година.

При референтната рамка МСФО е редно да се преобразува ретроспективно предходната година. Това счетоводно преобразуване се прави проформа и има за цел да реши въпросите, свързани с оценките, които споменахме по-горе.

Коригираната преценка на стойността може да позволи например да се направи счетоводно преобразуване на търговските репутации – в действителност някои от тях могат да бъдат доста стари и е възможно да ги „преоценим“, като обосновем изчисленията с неотдавнашни сделки, с bench marking, с актуализиран анализ на паричните потоци.

Въздействията с положителен или отрицателен знак се отразяват в собствения капитал.

По същия начин, що се отнася до оперативните нетекущи активи, за които говорихме по-горе, ефикасната преценка може например да се приложи, като се потърси заместваща стойност, върху която е начислено остаряване (амортизиране) и която почива, разбира се, на оценката на експерти.

Във връзка с това същинската роля на професионалните специалисти се изразява в следното:

Професионалистът не трябва да се занимава директно с оценяването, а просто да се увери, че направените оценки едновременно съответстват на избраните опции и дават вярна представа за счетоводния баланс и отчета за приходите и разходите.

Това всъщност е проверка на една надлежна процедура (due process), която трябва да се въведе още в самото начало за предприятията, за да се направят необходимите оценки с помощта на бази данни, елементи за сравнение (неотдавнашни сделки), допитване до експерти.

Виждаме, че одиторът трябва да бъде до известна степен икономист, трябва да може да „провокира“ преоценките, което прави нещата сложни особено в тези нестабилни времена.

Приносът на Съвета за международни стандарти за оценяване (IVSC)

Въпросите на оценяването, независимо дали става въпрос за оценка по справедлива стойност (*mark-to-market*), за проверка на оценяването, за анализ на актуализацията, за парични потоци или за тест за обезценка (*impairment tests*), се опират на методи, които днес са предмет на опит за стандартизиране.

Именно на тази огромна задача е посветил своята дейност Съветът за международни стандарти за оценяване, който съвсем скоро ще предложи на професионалистите концептуална рамка в помощ на онези, изпълняващи тази дейност, която ще им позволи да съблюдават международните стандарти и практики.

Тъй като ние разполагаме с професионални норми в областта на етиката, одита, образованието, Съветът ще разработи стандарти за надлежна процедура (*due process*) в сферата на оценяването.

Виждаме добре, че подобен подход изразява волята на различните участници да открият – за оценяването и оценяващите – организация, позволяваща да се намери отговор, в частност, на проблема, свързан с прилагането на МСФО.

И тъй като споменахме международните организации, нека да обобщим онова, което се случва в света на нашите професии и преди всичко в Европа.

Както знаете, на европейско ниво Европейската комисия, по инициатива на комисар Мишел Барние, предложи изменение на директивата за одита.

Бяха организирани множество дискусии около публикуваната от Мишел Барние зелена книга и в края на април 2013 година бе постигнато важно споразумение по въпроси от интерес за професията и засягащо, в частност, дружествата от публичен интерес, т.е. котираните предприятия, банките, застрахователните компании и всяка структура, която една държава би сметнала за дружество от публичен интерес било заради това, което то представлява за обществото, било заради финансовото му значение.

В подобен случай задължително се предвижда ротация на одиторите, фиксирана на максимум 14 години, като този срок може да бъде удължен на 25 години при определени условия, а именно въвеждане на съ-одиторство или търгове, и под контрола на оценка, направена от одитен комитет.

Одитният комитет следва да се отчете пред Общото събрание, като обоснове направения избор.

Две важни страни подкрепиха постигнатото споразумение: Германия и Великобритания.

В същото време европейски държави, които не искаха да изчакат публикуването на директивата, вече са въвели задължителната ротация на одиторските фирми.

Става въпрос за Холандия и Финландия, като сроковете са много по-кратки, 5 – 6 години.

Така че това е договореност, която би могла да бъде конкретизирана в законови и подзаконови текстове.

От друга страна, бе поставен и въпросът за неодитните услуги.

Бяха направени предложения във връзка с процентите към одиторските възнаграждения за неодитните услуги.

Те бяха отхвърлени и, в крайна сметка, допълнителните услуги следва да отговарят на стандарта за професионална етика и добро поведение, под контрола на надзорните органи на професията в Европа.

Международни одиторски стандарти:

Одиторските стандарти, приети от Съвета за международни одиторски стандарти и стандарти за изразяване на увереност (IAASB), ще бъдат по принцип интегрирани в проекта за нови директиви като задължителни стандарти за професията в Европа.

Решенията, които ще бъдат взети на европейско равнище, ще засегнат, разбира се, държавите от Европейския съюз, но и целия свят, до такава степен реформата се анализира и следи в много страни особено в страните с англосаксонска ориентация.

МФС (IFAC)

Международната федерация на счетоводителите (IFAC) присъства едновременно и в развитите, и в развиващите се икономики.

Нейните действия са насочени както към дружествата от публичен интерес, така и към малките и средни предприятия и дори в полза на големите професионални мрежи и средните и малки специализирани в професията фирми.

Както вероятно знаете, в МФС (IFAC) членуват различни професионални организации: професионалисти като вас в практиката, но и дипломирани в тази професионална област и работещи в други структури, били те частни фирми или публични организации.

Федерацията се е заела да направи глобален анализ на всички ситуации и проблеми с оглед намирането на глобален отговор. Тя разширява, в границите на възможното, своя обхват на действие, като включва всички дейности, пряко или косвено свързани с професията, и се опитва да прави иновативни предложения както в областта на информацията, така и в тази на новите технологии.

Федерацията работи заедно с всички международни организации, за да е полезна не само със своите компетентности, но и с подкрепата си.

Тя е особено пристрастна към прилагането на стандартите, които се създават в областта на одита, професионалната етика, образованието и счетоводството за публичния сектор.

Впрочем, приканвам ви да посещавате не само сайта на IVSC, но и този на МФС (IFAC), което ще ви позволи да проследявате задачите, които сме си поставили за цел да решаваме, публикуването на различните стандарти, въпросите, касаещи професията, т.е. вас. www.ifac.org, www.ivsc.org

В заключение подчертаваме, че конвергенцията във връзка с прилагането на препоръчителната рамка от МСФО трябва да бъде съобразена с националните особености по отношение степен на социално-икономическото развитие, юридическа и търговска нормативна рамка.

Очакваме в перспектива МСФО с известни модификации да станат препоръчителна рамка за счетоводството в световен аспект.

**RECOMMENDED FROM THE IFRS:
WHICH IS THE APPROPRIATE NATIONAL CONVERGENCE MODEL? WHAT
IS THE ROLE OF THE AUDITOR?**

Jacques Potdevin

Former FEE President, Member of IFAC's Board

Key words:

IFRS

IVSC

Impairment tests

Due process

Mark to market

Benchmarking

Summary:

The article outlines the basic problems encountered by the accountants and the independent financial auditors with regards to the application of IFRS and ISA. A special attention is paid to the necessity of the IFRS convergence according to the national peculiarities. Also some aspects of valuation are viewed.